

BÀI TOÁN XÁC SUẤT THEO LÍ THUYẾT BAYES VÀ TƯ PHÁP HÌNH SỰ THÁCH THỨC TƯ DUY TRUYỀN THỐNG

TRỊNH DUY THUYỀN *

Tóm tắt: Chứng cứ xác suất, dựa trên các nguyên lý của thống kê và lý thuyết xác suất, đang ngày càng được chú ý trong lĩnh vực pháp lý quốc tế. Tuy nhiên, việc áp dụng hiện nay vẫn đang còn nhiều tranh luận về ủng hộ cũng như phản đối. Tại Việt Nam, việc áp dụng học thuyết này trong việc đưa ra các phán quyết vẫn chưa được nghiên cứu về tính khả thi. Bài viết trình bày cơ sở lý thuyết của học thuyết chứng cứ xác suất, phân tích các vụ án điển hình quốc tế đã áp dụng học thuyết này, từ đó đưa ra các khuyến nghị cho việc áp dụng tại Việt Nam, đồng thời đề xuất những thay đổi cần thiết trong đào tạo pháp lý và áp dụng công nghệ hỗ trợ để nâng cao chất lượng xét xử tại Việt Nam.

Từ khoá: Chứng cứ xác suất; chứng cứ; tố tụng hình sự; chứng minh

Nhận bài: 28/4/2025

Hoàn thành biên tập: 27/6/2025

Duyệt đăng: 27/6/2025

THE BAYESIAN PROBABILITY PROBLEM AND CRIMINAL JUSTICE: A CHALLENGE TO TRADITIONAL LEGAL REASONING

Abstract: Probabilistic evidence, grounded in the principles of statistics and probability theory, has emerged as a significant development in contemporary legal theory and practice across various jurisdictions. Nevertheless, its application remains a controversial topic. In Vietnam, there is no study on the probability of applying probabilistic reasoning in deliberation. This article seeks to articulate the theoretical underpinnings of probabilistic evidence, examine its practical application in landmark international cases, and then make recommendations for its application in Vietnam and necessary changes in legal education and the integration of technological tools to enhance adjudication quality in Vietnam.

Keywords: Probabilistic evidence; evidence; criminal procedure; prove

Received: 28 April 2025; Editing completed: 27 June 2025; Accepted for publication: 27 June 2025

1. Đặt vấn đề

Trong hoạt động điều tra, truy tố và xét xử vụ án hình sự ở Việt Nam, định tội danh và xác định hình phạt vẫn chủ yếu dựa trên mô hình suy luận tất định (deterministic reasoning), tức dựa trên việc thiết lập mối liên hệ giữa hành vi hậu quả - mức độ lỗi để xác định các yếu tố cấu thành tội phạm theo

quy định của Bộ luật Hình sự. Cách tiếp cận này đã mang lại sự rõ ràng trong cấu trúc pháp lý và thường được áp dụng hiệu quả trong các trường hợp cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng đã thu thập được chứng cứ từ các nguồn theo quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự. Tuy nhiên, trong thực tiễn không phải lúc nào cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng cũng có thể thu thập được đầy đủ chứng cứ hoặc còn có những tình tiết, hành vi khách quan có thể dẫn đến sự nhầm

* Tiến sĩ, Trường Kinh tế Luật và Quản lý nhà nước,
Đại học Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh
E-mail: thuyentd@ueh.edu.vn